

Handläggare
Rebecka Doverhem Eriksson
Telefon: 08-50832275**Till**
Utbildningsnämnden
2024-11-21

Bortförda Stockholmselever

Svar på skrivelse från Jan Jönsson (L) och Andréa Hedin m.fl. (M)

Förvaltningens förslag till beslut

Utbildningsnämnden godkänner utbildningsförvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Sammanfattning

Jan Jönsson (L) och Andréa Hedin m.fl. (M) har lämnat in en skrivelse till utbildningsnämnden angående bortförda Stockholmselever. I skrivelsen för de fram att staden inte för någon statistik över antalet bortförda elever samt att det finns en "lucka" i systemet som möjliggör att barn kan försvinna. Mot denna bakgrund vill Jan Jönsson och Andréa Hedin m.fl. att utbildningsförvaltningen besvarar ett par frågor om hur stadens system ser ut gällande bortförda elever samt vilka åtgärder som förvaltningen vidtar kring dessa frågor.

Utbildningsförvaltningen arbetar aktivt för att förebygga skolfrånvaro och har tydliga rutiner för att anmäla, utreda och följa upp frånvarande elever. Därtill har förvaltningen även ett nära samarbete med Origo Stockholm samt andra aktörer kring hedersrelaterat våld och förtryck och har bland annat tagit fram stödmaterial och information som ska hjälpa stadens skolor i sitt arbete kring dessa frågor. Det är en självklarhet för förvaltningen att samtliga professioner ska arbeta för att förhindra att elever förs bort utomlands mot sin vilja eller att de utsätts för skadliga utlandsvistelser. Det finns dock ingen aggregerad statistik över antalet elever som kan vara frånvarande från skolan på grund av hedersrelaterat våld och förtryck. En sådan statistik skulle enligt förvaltningen vara allt för osäker och enbart baseras på antaganden. Förvaltningen har fört dialog med andra kommunala huvudmän som har olika system för att rapportera frånvaro och de är samstämmiga i att den aggregerade statistiken över bortförda elever inte är tillförlitlig. Förvaltningen kommer samtidigt att nära följa det regeringsuppdrag som handlar om att ta fram hur ett nationellt

inrapporterings- och uppföljningssystem för ärenden där barn eller vuxna blivit bortförda kan utformas.

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Bakgrund/Ärendet

Jan Jönsson (L) och Andréa Hedin m.fl. (M) har till utbildningsnämnden lämnat in en skrivelse angående statistik över bortförda Stockholmselever.

Skrivelsen lyfter fram att staden sedan ett antal år tillbaka följer antalet oplacerade elever och att flertalet av dessa elever har lämnat Sverige för kortare eller längre utlandsvistelse. Det framgår vidare att staden inte har någon statistik över antalet bortförda elever och att det finns en ”lucka” i systemet som möjliggör att barn kan försvinna. Detta eftersom ingen ansvarar för var elever tar vägen när de har skrivits ut från skolan. Skrivelsen lyfter vidare fram att det borde finnas ett bättre system där exempelvis datasystemet slår larm om en elev skrivs ut, utan att skrivas in på en annan skola. Det ska således finnas en spärr som omöjliggör utskrivning tills dess att eleven är inskriven på en ny skola.

Mot denna bakgrund vill Jan Jönsson och Andréa Hedin m.fl. att utbildningsförvaltningen besvarar hur många bortförda elever i Stockholm det rör sig om per år samt hur stadens system ser ut för att ha koll på hedersrelaterade utföranden ur landet. Förvaltningen ska även besvara vilka åtgärder som vidtas preventivt och vilka åtgärder som vidtas när barn de facto förts ut ur landet samt om förvaltningen märkt några konkreta förändringar i arbetet sedan ny lagstiftning kom på plats.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom grundskoleavdelningen i samråd med avdelningen för ekonomi och styrning samt gymnasieavdelningen.

Ärendet kommer att behandlas i samverkan med de fackliga organisationerna den 11 november 2024. Funktionshinderrådet kommer att få möjlighet att behandla ärendet vid sammanträdet den 13 november 2024.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Förvaltningen vill inledningsvis understryka vikten av att alla elever i stadens skolor ska känna sig trygga och kunna leva utan hedersrelaterat våld och förtryck, både i hemmet och i skolan. Vidare är det en självklarhet att förvaltningen ska arbeta för att förhindra att barn förs bort utomlands mot sin vilja eller utsätts för skadliga utlandsvistelser samt främja skolnärvaro och förebygga

skolfrånvaro. Trots att den totala frånvaron i stadens grundskolor och gymnasieskolor har sjunkit det senaste läsåret finns det elever som har en längre eller upprepad frånvaro. Elevers skolfrånvaro är en ständigt aktuell fråga där förvaltningen har ett omfattande arbete för att stärka kompetensen bland stadens skolor.

Samtliga av stadens skolor har ett pågående arbete kring att förebygga skolfrånvaro. Skolorna ser över sin statistik över frånvarande elever kontinuerligt för att eventuellt sätta in insatser i ett tidigt skede. Förvaltningen vill även föra fram att det finns tydliga rutiner för att anmäla, utreda och följa upp frånvarande elever, oavsett orsak till frånvaron. Vidare finns det en skyldighet för skolor att skyndsamt utreda orsaken till en elevs frånvaro. Inleds en utredning är rektor även skyldig att anmäla frånvaron till huvudmannen som i sin tur ska anmäla detta till hemkommunen.

Rutiner har även tagits fram för de fall en elev avregistreras från sin skola. När en elev avregistreras från sin klassplacering eller folkbokförs i staden synliggörs eleven på den kommunala skolpliktsbevakande skolans så kallade skolpliktslista. För att fånga upp dessa elever uppdateras systemen mot folkbokföringen varje dag. Förvaltningen vill i sammanhanget framhålla att elever som är bortförda av den egna vårdnadshavaren mot den andra vårdnadshavarens vilja inte avregistreras från sin klassplacering. Skolan och central förvaltning utreder de elever som finns i skolpliktsbevakningen minst varannan vecka fram till dess att eleven blir registrerad på en ny skola, byter hemkommun eller inte längre är skolpliktig.

I de fall en skolpliktig elev inte har en registrerad skolplacering är det rektor på den skolpliktsbevakande skolan som har delegation att utreda var eleven befinner sig. De flesta elever som utreds befinner sig tills vidare utomlands eller har flyttat permanent men har inte anmält flytten till Skatteverket. Befinner sig en elev utomlands under en längre period är vårdnadshavarna skyldiga att styrka utlandsvistelsen med ett intyg. Vårdnadshavarna brukar i samband med detta intyga att eleven har sin skolgång i utlandet under samma period. När skolans utredning är klar lämnas ärendet över till central förvaltning som har till uppgift att utreda ärendet vidare eller fatta beslut om att eleven inte längre har skolplikt på grund av varaktigt vistelse utomlands. Innan beslut i ärendet fattas stämmer förvaltningen av eventuella syskons registrerade placeringar med vårdnadshavarna uppgifter om en eventuell utlandsvistelse. I de fall skolan eller central förvaltning inte får kontakt med vårdnadshavare genomförs en fördjupad utredning där kontakt tas med bland annat avlämnande skola, tidigare förskola

samt hemkommun för att inhämta information om var eleven befinner sig.

Enligt förvaltningens uppgifter är många av de oplacerade eleverna felaktigt folkbokförda i Stockholms kommun. Eleverna har de facto flyttat utomlands men där vårdnadshavarna inte anmält flytten till Skatteverket. Om så är fallet, har utbildningsförvaltningen en skyldighet att informera andra berörda myndigheter, däribland Skatteverket och Försäkringskassan. Skatteverkets långa handläggningstid medför dock att elever kan finnas i skolpliktsbevakningen i flera år innan en avregistrering från folkbokföringen sker.

Förvaltningen följer även upp och utreder alla frånvaroärenden som kommer in från enskilda huvudmän. Förvaltningen utreder och följer upp samtliga ärenden fram till att eleven fullgör sin skolplikt, byter skolenhet eller hemkommun eller avregistreras från skolan. I de fall en elev byter skola finns det en lagstadgad skyldighet för den avlämnande skolan att överlämna sådana uppgifter om eleven som behövs för att underlätta övergången för eleven. Trots detta finns det en möjlighet för vårdnadshavare till elever som går i en skola med enskild huvudman att säga upp sin skolplacering utan att ha registrerat sig på en ny skola.

Statistik över orsakerna till frånvaro

Det förs inte aggregerad statistik över hur många elever som kan vara frånvarande på grund av exempelvis att de är bortförda utomlands mot sin vilja eller utsatta för skadliga utlandsvistelser. Förvaltningens uppfattning är att en sådan statistik är alldeles för osäker och skulle baseras på antaganden mer än säkerställd kunskap. Det är sällan som skolan inom ramen för sin utredning får fram orsakerna till frånvaron eller har möjlighet att utreda de uppgifter som vårdnadshavare uppger vidare. Utan framkommer sådana uppgifter som tyder på att en elev far illa gör skolan en orosanmälan till socialtjänsten som tar över utredningen av fallet. Finns misstanke att frånvaron är kopplad till hedersförtryck, könsstymning, tvångsäktenskap eller skadliga utlandsvistelser ska rektor även kontakta respektive grundskole- eller gymnasiechef för att få stöd i hur ärendet kan hanteras.

Men även om skolan utreder en elevs frånvaro är det sällan möjligt för skolorna att själva dra slutsatser om frånvaron beror på exempelvis hedersförtryck. Det finns därför en överhängande risk att en sådan statistik som efterfrågas enbart skulle baseras på antaganden. Enligt förvaltningens mening kan en sådan statistik även medföra en falsk bild till skolor, staden och media. Förvaltningen vill i sammanhanget även lyfta att en dialog med två

andra kommunala huvudmän genomförts, som i dagsläget har en upprättad rutin där varje rektor rapporterar in frånvarande elever på ett liknande sätt som efterfrågas i skrivelsen. Huvudmännen var samstämmiga om att statistiken över bortförda elever inte är tillförlitlig eftersom skolorna rapporterade in frånvaron på olika sätt. Rapporteringen visade inte heller orsak till frånvaron varför den kunde bero på någon annan orsak än hedersrelaterat våld och förtryck.

Det kan även nämnas att Jämställdhetsmyndigheten under 2024 fått i uppdrag av regeringen att ta fram ett förslag på hur ett nationellt inrapporterings- och uppföljningssystem för ärenden där barn eller vuxna blivit bortförda kan utformas. Enligt förvaltningens bedömning är det således inte aktuellt i dagsläget att utveckla ett eget parallellt system utan förvaltningen kommer att utvärdera och ta ställning till hur det fortsatta arbetet kommer att se ut efter att Jämställdhetsmyndigheten redovisat sin rapport under 2026.

Förvaltningen har sedan ett antal år tillbaka infört en möjlighet för socialtjänsten att registrera vilken orsak en orosanmälan baseras på. Har en skola i samtal eller i sin orosanmälan angett att orsaken baseras på hedersrelaterad problematik har socialtjänsten numera en möjlighet att registrera detta i sina system. Dock är det endast möjligt att ta fram statistik gällande antal ärenden som vid ett ärendes inledning är kopplad till exempelvis hedersrelaterat våld och förtryck. Visar det sig under utredningens gång att oron egentligen grundar sig på hedersrelaterat våld och förtryck tillåter inte systemet att i efterhand ändra orsak. Förvaltningen vill med anledning av detta föra fram att skolor inte alltid har kunskap om vad oron baseras på. Skolor kan i en orosanmälan bedöma att oron baseras på hot och våld medan det i en utredning kommer fram att det rör sig om hedersrelaterad problematik. Enligt förvaltningen medför detta svårigheter att få fram en samlad och tillförlitlig statistik över antalet ärenden som är kopplade till hedersrelaterat våld och förtryck med det system som finns tillgängligt idag.

Förvaltningens insatser mot hedersrelaterat våld och förtryck
Som tidigare nämnts arbetar förvaltningen aktivt med frågor kring hedersrelaterat våld och förtryck. Det har under det senaste året bland annat skapats nya webbplatser med information om förvaltningens rutiner och samarbetet med Origo Stockholm, länets resurscentrum mot hedersrelaterat våld och förtryck. Utöver detta finns rutiner att tillgå i förvaltningens handlingsplan *Våga fråga, lyssna och agera!* samt på stadens intranät och *Pedagog Stockholm*. Rutinens syfte är att hjälpa skolorna hur de ska agera vid misstanke om hedersrelaterat våld och förtryck samt uppmana skolorna att ta kontakt med andra myndigheter vid behov. Finns misstanke att

frånvaron är kopplad till hedersförtryck, könsstympling, tvångsäktenskap eller skadliga utlandsvistelser ska även som nämnts en kontakt tas med grundskole- respektive gymnasiechef. Därutöver har förvaltningen under många år genomfört kampanjer inför sommarlovet i samarbete med Origo där rektorer och avdelningschefer inom socialtjänsten uppmärksammas på att agera i tid.

Budgetuppdrag för stadsgemensamma rutiner

Utbildningsförvaltningen har ett pågående budgetuppdrag där förvaltningen, tillsammans med socialförvaltningen, arbetar med att uppdatera stadens rutiner gällande att motverka att barn och unga förs utomlands mot deras vilja eller risk för ”skadliga” utlandsresor. I arbetet ingår även skolkuratorer, Origo Stockholm samt enhetschefer från stadsdelsförvaltningen och Barnahus Stockholm. Förskoleförvaltningen har även bjudits in att delta i arbetet för att betona vikten av att möta barn och familjer samt personal i förskolan. Förvaltningen har även initierat kontakt med andra städer, så som Malmö, Göteborg och Västerås för att få en översyn över deras arbete mot hedersrelaterat våld och förtryck, kvinnlig könsstympling samt att motverka att barn förs utomlands mot deras vilja. Fokus kommer att ligga på hur andra huvudmän arbetar kring det nya utvidgade utreseförbudet, utbildningar samt hur vi kan ge bättre stöd till skolor och förskolor gällande arbetet med hedersförtryck och barns rättigheter. Förvaltningen har i samverkan med Origo Stockholm och Amelmottagningen på Södersjukhuset även så sent som i september haft utbildning för skolsköterskor och skolläkare kring hedersförtryck och könsstympling. Området kommer att belysas ännu mer framöver under de nätverksträffar som förvaltningen ansvarar för.

Förvaltningen vill även nämna att det pågår en utvärdering av stadens program mot våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och förtryck, prostitution och sexuellt våld. Programmet ska revideras under 2025 och kommer utgöra underlag för förvaltningens fortsatta arbete på området. Utbildningsförvaltningen kommer även inför 2026 uppdatera sin handlingsplan *Våga fråga, lyssna och agera!*, vilken i fortsättningen kommer att målgruppsanpassas.

Konsekvenser för barn och barnets rättigheter samt jämställdhetsanalys

Då ärendet är svar på en skrivelse gör utbildningsförvaltningen ingen egen analys av ärendets konsekvenser för barn och barns rättigheter eller jämställdhet.

Förslag till beslut

Utbildningsförvaltningen föreslår att utbildningsnämnden godkänner förvaltningens tjänsteutlåtande som svar på skrivelsen.

Lena Holmdahl
Utbildningsdirektör
Utbildningsförvaltningen

Peter Bragner
Grundskoledirektör
Utbildningsförvaltningen

Bilaga

Skrivelse från Jan Jönsson (L) och Andréa Hedin m.fl. (M) angående statistik över bortförda Stockholmselever

Attesterat av

Detta dokument har godkänts digitalt av följande personer:

Namn	Datum
Lena Holmdahl, Utbildningsdirektör	2024-11-11